

o us enumeren de carrera «astorets, *ducs* i àligues» (Cabdella). Si no m'enganyo també és usual en ross., però no a les Illes, ni segons crec en els parlars valencians.¹ Enlloc n'hi deu haver tants com a l'Alta Garrotxa: me n'ensenyaren uns quants de dissecats a les parets del Vilar de Talaixà (1927); i un poc més a llevant conta l'heroi de *La Punyalada*: «sortírem --- de la masia dels Plans, on havíem fet nit, i atravesàrem el Llierca per sota el *Pas del duc* --- per remuntar el rieral per les feréstegues gorges del Pas d'en Roca» (MVayreda, xxiv, p. 279).

Però a les comarques del Migjorn hi ha una variant diferent, a la Baixa Segarra, Baix Segrià, Garrigues, i Priorat: a Vallbona de les M. (1956), Vinaixa, Granyena de les Garrigues, La Morera de Montsant (1935-6, ja no ho diuen a les Borges Bl.), a Aitona només sento *dúo*, a Capçanes i Gandesa *dúgol*, amb una *-l* segurament ultracorrecta; l'*AlcM* també *dugo* a les muntanyes de Prades (Rojals) i amb el significat secundari 'beneit, estúpid' a Balaguer i el Camp de Tarragona.

En el *Curial* tenim una forma força diferent: «¿No veus Aronta, Erictona, Pithonissa, Eurífle e tots los altres devins, ab los caps e ulls de *bubó* croxir lo bec e obrir la boca, denunciant a la dita Juno mals avuyrs?», *Curial* (NCl. III, 64). Aquesta és la forma que trobo de dalt a baix de Ribagorça: en el terme de Castrossit, la *Roca del Bobó*, m'expliquen, es diu perquè hi canta el *duc* (1957); a l'Estall *lo Torm del Bobó*, penya en el vessant del Montsec; a Viacamp el *bobó*, en aquelles solitàries garrotxes, surt inclús amb claror, i com que li veuen caçar conills, i no bestioles ni animals morts, no tenen escrúpol ells a caçar-lo i menjar-se'l (1957).² Altrament aquesta variant continua com a *bobón* per l'Alt Aragó (RLiR XI, 211)³ i és la continuació normal del ll. clàssic *BUBO*, -ONIS; amb lleu canvi de terminació apareix en algun punt de Mallorca, almenys a Alcúdia hi ha la *Canal dæx bubót* en el Puig de Sant Martí, i per la descripció imperfecta de l'informant sembla que és el nom d'aquest ocell (cf. però *bubota*, *bubote*, *DAmen.*, només la babarota).

En lloc del ll. clàssic *BUBO*, apareix *BUFO* en glosses llatines i en mss. de St. Isidor; veg. l'article *BUHO* del *DCEC*, on es trobaran més detalls sobre variants castellanques, llatines i romàniques. Predomina *bubo* amb *-b-* en castellà, des de l'Edat Mitjana i ja S. XIII, en aquest mot, apartant-se de la conservació general de la *f* en castellà antic; tanmateix també hi ha *bufo* en parlars del Baix Aragó (Casp, *BDC* xxiv, 162): ara bé és aquesta la forma no sols del port. i gall. *bufo*, i de formes anàlogues a Toscana, les Marques i Sardenya, i no deu ser això un cas de conservació del nominatiu llatí en *-o*, perquè també tenim *bufus* en una glossa llatina (*CGL* vi, 154), i d'altra banda és la forma que degué ser bàsica en el mossàrab de València: ja trobo *bufo* en l'Alt Matarranya (Bellmunt de Mesquí) i molt més al Sud, a Albaida i Alcoi (J. G. M., 1935).

Paral·lelament al mossàrab de les terres de l'Ebre

i veïnes, on la forma *dugo* prengué, com hem vist, una *-l* ultracorrecta, també tenim *búfol* a Xixona i Alacant (J. G. M., 1935); i al costat d'això hi ha, com en castellà antic, una variant *búol* sense la *-f-*, que jo mateix vaig anotar a Tibi; per repercussió de la líquida pot aparèixer també *brúfol* (Boscà, *GGRV*, p. 553), que és la forma usada no sols en el Maestrat (GaGirona, p. 97, «ocell nocturn semblant a l'òliba») sinó també en pobles de la Marina d'Alacant (Teulada, J. G. M.).

El nom *duc* no s'atura en els Pirineus: tant en francès com en llengua d'oc (*PSW* II, 307, Sordel, Donatz Proensals, etc.) apareix des del S. XIII. Però que no es tracta d'un nom figurat a base de la dignitat nobiliària,³ ho mostra no sols la variant mossàrab *dugo* de l'Ebre, sinó també les formes de l'Alta Itàlia: Comelico *dugo*, *-gu*, «barbagianni, gufo», ven. *dugo* «gufo reale», Trevisano antic *duch*, tirolès *dugo* (Tagliavini, *ARom.* x, 110). La forma més normal en italià és, però, *gufo*, que ja es troba en alguna glossa llatina (*CGL* v, 272.40), i aquesta inicial *g-* es repeteix, amb sufix, en certs parlars castellans: alabès *guar-rilla* «especie de àguila pequeña», *guarro* 'esparver' a part de l'Equador, Cespadosa *guarrear* «chillar el *guarro* o cuervo», en els quals, després de passar per *-b-*, s'ha anul·lat del tot la *-f-* interna.

Qui tingui en compte aquesta multiformitat consonàntica de les formes romàniques, combinada amb el constant vocalisme *-u-o* o *-u-o* no vacillarà a donar la raó a Sainéan (*BhZRP* I, 100 i 106) i MLWagner (*RFE* xi, 1924) quan afirmen que també el cat.-oc.-fr. *duc* és un nom bàsicament onomatopèic. Car afegim que aquestes característiques es repeteixen encara en les denominacions que li donen llengües d'altres famílies.

En àrab, *búb*, *búba*, que solament pot coincidir amb el cast. *bubo* pel paralelisme onomatopèic, no pas per cap manlleu, car es troba en l'oriental Abencotaiba, anterior a la segona meitat del S. x; d'altra banda *búm* en el més antic dels Contes de les Mil i una nits (*L'home i la bèstia*, llenguatge de Basra en el S. x, Dieterici); *buban* en bereber (Schuchardt, *Roman. Lebnw. im Berb.*, 32). Es tracta, doncs, bàsicament del seu crit nocturn *bub* o *uhu*, que ha donat lloc també a l'al. *uhu*, normal des de Luter (1523), però amb variants dialectals *schubu* a Suàbia i Turíngia, *bubu* a l'illa alemanya de Transsilvània; variants més diferents bavarès antic *úvo*, ags. *úf*, esc. ant. *úfr*; armeni *bu*, gr. *βύας* (veg. Kluge-Mitzka, s. v., i encara d'altres en Sainéan, *op. cit.*, p. 99).

Doncs, tota mena de variants consonàntiques; només en un punt és versemblant que s'exercís la influència del descendent del ll. *dux*: en la *d-* inicial de la forma cat., oc. i fr., car fins i tot la *-o* i àdhuc la *-g-* de la forma italiana, i mossàrab de l'Ebre, ja són inconciliables amb un ètimon *DUCEM* o *dux*. La influència de *dux* trobà un pretext en el fet que el *duc*, en comparació amb el mussol, l'òliba, el gamarús, el cabrer, el trençalòs, és el més gros (per dir-ho així el capítost) de tots aquests ocells semblants.